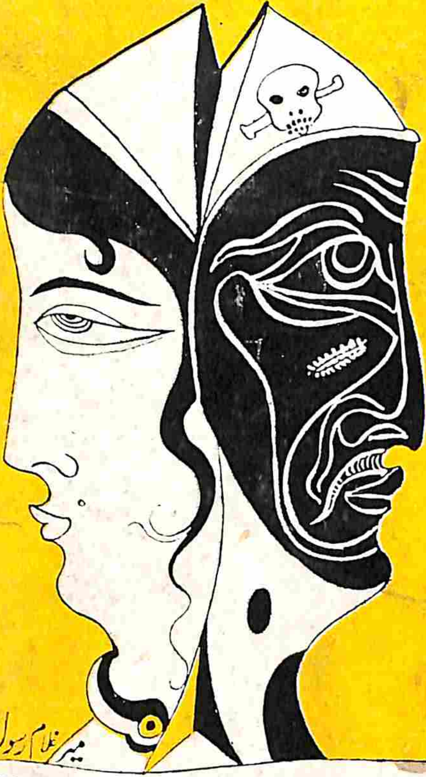
نمرود نامہ

میر غلام رسول نازکی

نمرود نامہ

میر غلام رسول نازکی

تعداد ـــــ اکھ ساس

انتساب

اَزی کینٛ نمرودن ہِنٛدِ ناوہ

یِمَو

بوٗ خلیلُ الرّحمان بنوُس

رسمِ خطس متعلق

کوشُر رسمِ خط چھُہ بنیومُت نوٚو۔ میٚنہٕ چھُہ
کاشُرِ کیٚن کینژن ادیبن سٕتی اختلاف یتھ کِنہ پٕٹھ یِژ
پرتھ کانٛہہ لفظ گژھہ لیکھنہٕ یُتھ تیتھے پأٹھۍ یتھ پأٹھۍ سُہ بولنہٕ چھُہ
یِوان، میانی کنہٕ گژھہ بیٚن زبانیٚن ہند لفظ تِمی شکلہِ لیکھنہٕ
یِمہٕ یوسہٕ تِتھ تِمنٛی شکل چھیہ۔ یتھ کتابہِ اندر چھُنہٕ یہ اصول
قایم رودمُت کینہہ۔ تہٕ کیازِ تہٕ میٚنۍ عزیز دوست
سنتوش صأبن چھُہ مغاجانس وغاجاتھ اون مُت وغیرہ۔
اتھ اگر کینہہ ثواب آسہِ یا گناہ، سو چھُہ تیمبن امسی عزیز دوسنہ
نٕزرٕ گرٕدنی۔ کینژن جاین چھُہ یہ نوو رسمِ خط سیٹھاہ کھران،
مگر کیاہ کرو، مجبوری ہند پیاکھ ناوٕ چھُہ صبر۔

میر غلام رسول نازکی

تعارف

اگست سنہ ۱۹۵۳ برونٹھ چھیہ نہ میٚہ زاہ کأشرِ پاٹھۍ
شاعری کٔرمٕژ، بہ اوس اُردو کلام لیکھان۔ اگست سنہ ۵۴
اس منز سپد مشاعرن تہٕ کنونشنن ہُند اکھ لامتناہی
سلسلہ شروٗع، میٚہ اوس سرکأری حیثیتس اندر بن
مشاعرن تہٕ کنونشنن اندر شأمِل پیوان سپدُن۔ ین مشاعرن
منز اگرچہ آسہِ کینہہ خوش کلام کأشرۍ شاعرن ہُند کلام
بوزنہٕ یوان، مگر اکثر آسہِ تِم نہٕ یم کیاہ تام ووَنان آسہِ تہٕ
اتھ اوسکھ شاعری ناو گومُت، واقعہ چھُ یہ زِ یِمو یِہ خودساختہ
شاعرو کوٚرُس بہ مائل کٕشر شاعری کرنس کُن، یِمو منز تہٕ
خصوصی اکھ نوجوان، خوداہ دِین تمِس صحت، سپد میانہ امہ
ناصحک ذمہ دار، یکبارہ تمِی ستھ لا یعنی اوس آسان تیوٚت
زیوٗٹھ زِ پرنہٕ کانہہ اوس کنن دِوان نہٕ۔

یمن قطعاتن اندر چھ کم وبیش تی یہ میہ نیٚہ مینٛ
دہن کہن وٲری ین محسوس کوٚر اچھو دیٛھہ تہٕ کنو بوز۔
یمہ کتھہ منٛد تذکرہ چھُہ ضروری زہٕ اکثر خیالات
چھہ حضرت اقبال رحمۃ اللہ علیہ سندی، میہ چھُہ پانہ
ترجمہ کورمُت یا استفادہ۔ یو کتھہ حدس تام چھُس
انتھ اندر کامیاب سپدمُت، تہٕ کرو توہیٚ پانہ فاصلہ۔
میانیو یو قطعاتو سِتی اگر اکھ اچھ اشکبار
سپدِ، یا اکھ دِل محمد عربی ﷺ سندس عشقس اندر گرفتار
سپدِ تہٕ زانہٕ تہٕ گوس آزاد۔

امیدوارِ نجات
میر غلام رسول نازکی
کان اللہ لہ

کاٹھی دروازہ
سرینگر۔
۷۔ جون ۱۹۶۷ء مطابق
۲۷-ما محرم الحرام ۱۳۸۷ھ بروز یکشنبہ۔

جُبنُک داغ، دُبنِک سرٛہیہِ دِلُک سوز

(١)

غَمَن مشٕر گیرٕ اُسُس یاد پیٚوِم

پھیکیو ٹھیٚپھ بٕزن ترٕووٗم گوٚڈم وٕش

تٕ ٹھِہ زن درٕایہِ اوٚبرس تارٕہ وُزل

گُٹھِس زن ژٕاوِ برٕ ژٕرِیٚو أندٕ ی گاش

۲

جُدائی ہِندِ شبَن رۄٹ طُول کھِینا

غمو دِتی ہم دِلس منٛز مۆل کھینا

ژلیم گٹہ زۄل غمٕک چشمن ہِیم گاش

اچھرٕ والو چھُ کۆرمُت زۄل کھِینا

(۳)

تمنّا چھُم پتھ سِرِ ڈیشہ ہا فاش

برمان چھُم ژُوبہ وُچھِن کیوٚتھ چھُ نقّاش

اَنِس چھُم عقلہ نیٚتر لوٗراہ اتھس کیٚتھ

گرٚھی کیٚاہ کم دِنم دلچِن اَچھن گاش

۴

مہ فرعونس تجلّی ہاوِہ کیاہ طوٗر

أچھن ییٚن گاش تھوٚک تس کیاہ کرِان دوٗر

خوٚد داہ ترأوتھ خدا یُس یُس بناوُم

نَمی تمِ تالِہ ہیٚتھ پھٹر آو نم لوٗر

۵

وٹان چھُس نہٕ ووکھٹان چھُس کتھ پھٹان چھُس

وناں چھُس پۆز بنان مُلحدٕ تہٕ کآفِر

ژٕ چھُکھ میانِس جہانس منٛز شہنشاہ

بہٕ چھُس چانِس جہانس منٛز مسآفِر

٦

نہ چھُم سوزاہ نہ چھُم واغاہ جبینس
خلوصاہ یُس مے کرِ ہے صاف سینس
دِلس مشر چھُم بُتھِ معبودِ ساساہ
دیُتُم سجداہ ٹھوڑاہ لاٰیم زمینس

۷

سیٹھاہ کالاہ میٚہ ووٚنُم بورساران

گرٛھان چھُم رات دۄہ اِٹہٕ کانہٕ چاران

بعہ ژٕ وٕن طرف اندر کوٚرس گرفتار

چھُہ پانس لامکانس ڈالہٕ ماران

(۸)

زمینس، دولتس، باغن نہٕ جاین

سۄکھن مُہمن، دۄکھن دادٕین بلاین

گرُٕین گیُمن شرُٕین بارٕن نہٕ باین

نمان چھُس اَیہٕ[۱۸] دٔہن ساشن خمہ داین

(۹)

نہ چھُی باغاہ نہ چھُی پوشاہ نہ اولاہ
نہ چھُی دوداہ نہ چھُی عشقاہ نہ لولاہ
ژہٕ کیٛاہ زانکھ غمچہ تلخی نہ مستی
نہ چھُی بویاہ نہ چھے موجاہ نہ مولاہ

۱۰

ژٕہ چھکھ دانا ژٕہ چھکھ بینا ژٕہ چھکھ گاش
سٕنٛبس ووگنٛیس پوان چھ ژٕنٛی چھ پرتو
گگہ گوبر حق تہ پوز، لیکن کتھا بوز
لُسن زانکھ مرن زانکھ نہٕ کیاہ گو

١١

بِہتھ اوُسس بوٚ چاٲنس لامکانس

رٹنٕ آسِم نہٕ کھورد وٗسلس تہٕ چھانس

بلاے آیم چھوٗرُس پانس توٗرُس یور

پیٚوُم دانس، لوٚگُس روٗہنس نہٕ پرانس

(۱۲)

بہٕ چھُس زانان تہٕ چھُکھ مشتاق میٲنۍ

نہٕ چھَے نیندٕر نہٕ چھَے تیٚہٕ مۆبا نہٕ دادے

بہٕ زٕن ونہٕ ہاژٕ ہٕ گوی ہمراز شیطان

میٚہٕ کیاہ کۆر مےٚ میٚہٕ کتھ کۆرتھن اگادے

(۱۳)

ژٕ یہٕ دوپ ٹھم سجدٕہ دِیُن صُبحن نہٕ شامن

دۄپتھ سجدے کراں چھی یِم خستہٕ خامن

میٚہ دیُت مے سجدٕہ روزنٕی جاۓ پامن

ہیوٚنتھ یا جاہ ژٕ یہٕ بٕلؠ و آران گامن

(۱۴)

بہٕ چھُس زانان تہٕ چھُکھ مأکٕ نہٕ موٗختار
میٲنہٕ ناچیزس چھُہ ماشاہ کھالنس وار
اَما وَنتم دِلَس ٹیٚٹھ چھُم سیٚٹھاہ بار
مناسِب چھا خلیلن کیٚوٚنٛ تھوٗن نار

(۱۵)

کرُم فکراہ دلس رُووُم قراراہ

بہ کیاہ ظُلماہ، بہ کیوٚ تھ پروردگاراہ

خُلیلن تے کلیمن ہیٚندی شیٚہ ستھ ناوٗ

ابوٗجہلن تہ عتبن چھُ شماراہ

گیٚن، گرٕ، یارٕ، شُرۍ دولت نہٕ طاقتھ

حکومتھ، دوٚہ، شہنشاہی اُمیری

پھُوٹرٕ ساری پیٚتلی چشمن ہیٚیی گاش

کرۍ معبوٗدِ برحق دستگیری

(۱۷)

مہ کرہ پرنئہ کاَنسہِ مجہوس عبادت

گژھکھ رسوا بنٕ نو نیک ناَمی

کُنی معبوُدِ برحق چھُی سزاوار

دِ اکٕسی سجدہ اکٕسی کرغو لاَمی

(۱۶)

گبِن، گرُیَ، بأرَ، شرُی دولت نہٕ طافتھ

حکومتھ، دوٚہ، شہنشأہی اُمبری

پھُوٹرَ سأرَی پیٚتَلی چشمن ہیٚیُ گاش

کری معبوٗدِ برحق دستگیری

(۱۷)

مَہ کَرِ پرِنٛہ کٲنسہِ مجہوٗس عبادت
گَرٕ ژھکہِ رسوا بنی نَو نیک ناۄمی
کَنِ مُعبوٗدِ برحق چھُی سزاوار
دِ اکِ سی سجدہ اَکِ سی کرٕ غوٗلاۄمی

(۱۸)

ژان بالن بیابانن پھُلیم پُدی

اُچھو سبزوٗد جوے چھم دراٗمنز ٹیہ وٗدِ وٗدی

نِمُس سنگین دِلس ووتھُم نہ ژۄک تل

کراں نِلوٚ ڈھ کنتین آہچ دِگینہ ژٕ دی

(١٩)

کتھاہ صُبحَس وُنی صبحکی سِتارن

رٕ وپس چاۓنِس عِلم عالم چھُ دارن

مگر بس چانہِ بنہٕ موتن قیر کھئنو

سُہِ کیاہ منگہِ دولتس ہارن تہٕ دیارن

(۲۰)

سۄ سۄندرمال پھیران آس آرن
کٔنؠ گو وگینہٕ وٕنہٕ وُن سبزٕ زارن
ژلان تھپہٕ تھارِ بُنھ چھوٗل آبشارن
دپان ژٕلی ٹارِ نظراہ کٔر بہارن

(۲۱)

گُلاَن باغوانس وۄن أتی روز

مۍ کرٕ مینتھ مہٕ ژھٕ زُواکھ کتھاہ بوز

چھہٕ روزان شین رٕتن ہرٕدۍ چ نبآئی

فقط کیٚنژن گرٕ ین پٮ۪شان چھُ نوروز

(۲۲)

وَنال چھُس ماگھ مارس، یُزر نارس

ژہٕ ما مانکھ ژِبہٕ چھے تھپھ گمٕٹہ جارس

ژٕنہٕ چھُی شبنم وُچھِتھ دِل گرایہ مارن

مَنہٕ باسان اوش چھُ ٹارٕن ہٕٹھ بہارس

(۲۳)

میٗہ وون تس بارٕ سٔندی خالن خبردار

مہ بن ہرگز مہ بن حُسنس خریدار

میٗہ گو بایس تہٕ پی تارٕن وۄلُم نال

دینکے تال حُبس عذابس منٛز گرفتار

(۲۴)

ہلالہ گوٚنٛتھِ ماہے تماماہ

زوالن یتھ پٮ۪ٹھے کرٛفنَ سلاماہ

چھہ اَکِ سی ماچہ زاہنے غم نہ شادی

چھُہ پرٛتھ صُبحس پیٹے آسان شاماہ

(۲۵)

نیَس ہیٚتھ آسہٕ کُنٕکُچ زُون پٔزلان

کُن گرِ ژھہٕ بانٛگ سُند اللہ اکبر

ینٛژھی گٔژھہِ گاش ہیٚیہٕ نالس ژھنٛتی تھیٚپھ

رٔژھاہ بٔرۄ وہنہٕ پکھ یَلہٕ چھی رحمتکی بَر

(۲۶)

ژٕنیہ کُن ڈلنشہ ژِٕنٹی پوشُن ڈلانٛ رنگ

ڈیٚکچ دٕرٛہہ چاأنی ٹوٚرِٕیٚن دل کرانٛ تنگ

بہ روشُن چوٚن چھُم تراواں چھکہ کن نوٗنُ

وِڈُھن کمُہ جاۓکر ژٕخمن سیِیم انگ

(۲۷)

ستارو زونہِ ووٚن وُچھِ ساٗنی محفل
زٔ تیٔہ کیاہ گوٚو کیازہ چھکھ روزِتھ ژٕہ تنہا
وۄشاہ نَز آوِتھ کرُن نظارٕ نہٕ ووٚن کُنہہ
گوژھم اکھ محرماہ یُس راز دَنہا

(۲۸)

ژٕمینس ییٚٹھ ژٕلِتھ وُژھ سورگہٕ حُوراہ

کُشیر آیَس دِس پیٚنِس برابر

ژٕٹھِ کھاُجِکھ ژُجِس اُشہٕ دارٕینٕرتھ

کُلکَو تتھ ناؤ کوٚر مانس بلکُ سَرہ

(۲۹)

اَکھاہ بُوزُم وناں غم گوڑھ نہٕ آسُن
مَلکھ بنہٕ ہا، سیٹھاہ آزاد گرتھ ہا

مینہٕ دوٚپ مس غم چھُ پیغمبر بناوان
مینہٕ نے غم آسہٕ ہے برباد گرتھ ہا

(۳۰)

یُنبرزلہِ نال دول قبَرن تہ پیرٕن

بہارن تُل مٔژرِ باغن تہ بیرٕن

سٕنیٚن وٕ گٕنیٚن ہیوٚتُن پوٚن گاش سوٚنتُک

پھُو درامُت واش ہیوٚبوٚنیٚن تہ ویرٕن

(۳۱)

یہ چھے انسانہٕ سنٛز بُڈٕہش علامتھ

یہے کتھ بر زبال چھس تا قیامتھ

از یکُ دۄہ کیاہ وُنے کوتاہ گُڈٕ ریوم

سیٚٹھاہ رٕتۍ دۄہ کجامَس راتھ تامَتھ

(۳۲)

سُہ کُس بُس گاٹہ پاوان گاٹہ جارس
سیٚدیٚن سادن کران گُلزارس
مہ سَن بأرکین خوش روز نہ غم تراو
یہ کنبرھا چھی پُشر یمہ ورد گارس

(٣٣)

وُچھکھ یانے ژٕ دوہ نوٚے رُودِی بیوٚن

اگر زانہٕ سگاٮ۪ تراوکھ آب تیٚس

چھُکھے دانا نہٕ سَن یانے لبکھ پے

بنیا یارٕ زٕ کُمنس تے اُصیلَس

(٣٤)

خۄ داہ ترٲوِتھ مَن ہیٚمہِ لوٚگ دیٚارن

دِلازآرِی کرِٕن بایَن نہٕ یارن

حقارَتھ کرنہٕ لوٚگ پرٕہیز گارن

اُچھن تس گاش نیوٗ پرٕوردِگارن

(۳۵)

ہُو چھُم محرم یہِ چھُم دلدار باسان
دِپانٛ چھُس مشکلن کرٕنم میٚہٕ آسان
فریاہ چھُس دِواں پننِس ضمیرس
نیتو لاکن ینٛن آسان پننٛ پان

۳۶

ہلاکُو خان بغدادس دِواںٛ نار

کراں اکبر جلالُ الدّین دربار

یِواںٛ دوٚہ پأنٛسہ ژھوٚہ ماراں ہٕ گرٕزُاں

پنُوچھُی تاونٛ بازرٕ پہٕ سمسار

(٣٧)

یوٗ تامنٛہ وارٕ چھُکھ درٕستہٕ چھُی کار

توٗ تامنٛہ باٗی تےٚ شُرِ باٗژ تےٚ یار

خنہ داہ پٕچھنے مہ گرٕ شھوٕ نےٚ زاہنہ تہٕ ہیوٗ ریوٗن

یہِ دُنیاہ چھُی دٕمس سینتی نمسکار

۴۸

مژراون نم دیانؑ چھُس وانہٕ کوٚت کوٚن

دٕزان چھم ترٕہ شُرٕ ژھیٚی چھم نہٕ کوٗٹھس

لمان چھُس ہونز چھُم زیٹھانؑ ژھوٚٹانؑ راد

کٕنکھ کھیوٚنمٕے، پٕہنُ نفہٕ وُن مٮ۪ہ شوٗٹھس

(۳۹)

پھلے لیجٕ مۅ۪ژ چھہٕ گُلزارن نہٕ پوشن

نظرٕ وُچھِو وُچھِو تھکان چھِم چھُپن نہٕ پوشن

گُلالن ژٲنگی زن کرٕ مۅ۪تھ چھہٕ روشن

جوٲنی ھِند تمنّا درا وٕ پوشن

(۴۰)

سِراہ وٕنہٕ ماہٕتہٕ کاہنہٕ گورٕتھ مانِہٕ بوزُن

سِراہ بُس شوٕبہِ سوٕ رگس ڈالہِ سوزُن

نُسن کیٚاہ گو مُرن کیٚاہ گو میٚہ نِش بوز

مُرن بس توگ تمِس توگ نٕہٕ دٕ روزُن

(۴۱)

وُچھِم پٔت زُونہِ پٔت لوٚت ٹھاۓ چاٲنی

گنیم کٔل، سنیم گرٲۓ چاٲنی

بِہ کینہ اوسُم وُچھن کھودری نہ روُم

انیم أچھو، گنیم راۓ چاٲنی

(۴۲)

ہٲٹِس ژٕراواں کٕنی رٕز خاصہٕ عامن

بدَن نیکن، سیّدین، پوختن تہٕ خانن

سبّٹھاہ جآبر تہٕ زوراور وُچھم موت

وُٹھاں گردن کمَن عالی مقامن

(۴۳)

کھنان پنہٕ تٔین خیالن چُھکھ فبر کیاہ
بیہے نکراہ زِہ رُت کیٛاہ چھُم زبر کیٛاہ
پننی کِنی چُھکھ کرٲن تدبیرہ ساساہ
کرن وآلِس کرُن آسان خبر کیاہ

سانٛ قضٕین نہ چھُس زاگاں بُو بیٛنایٛن

نہ چھُس نتاراں نہ چھُس کھوژانٛ بلاین

کھٕسنہٕ داہ گز وسنہٕ داہ گز برابر

مقا ماہ چھُم عطا کوٚر مُت خدایَن

(۲۵)

کراں نِوُٹھ کینِٛن صد پارٕ یاوُن
جیا تَنُک فُوتُک رُنبو آرٕ یاوُن

میٛنہ بُجرس برونٹھہ کنہِ وُچھمس گمژرٕٹ
کلاہ نوٛمرتھ بہنِتھ بے چارٕ یاوُن

(۴۶)

کران افراسیابن مارِہ یاوُن

کمن سۄ ندرن کراٖل آوارِہ یاوُن

سیٚٹھاہ جابرٕ تہٕ زور آوارِہ یاوُن

گرشال لوٚٹھاہ کٔرتھ دۄہ تارِہ یاوُن

(۴۷)

اگر کانٛژھا چھُ نیکو کار آسان
سُہ چائِنس دُیہِس منٛز خار آسان
عمل کیٚنہہ چھیم نہٕ رحمتھ چانٛی چھیم بس
خوداوندا میٚہ کرِی نٕیم کار آسان

سیٚٹھاہ کالاہ کرم تلخی گوارا
وۄن دوٗریر ژالنک روٗم زہ بارا
بہر تقدیر روٗدس نامکمّل
قرآنس زن جدا گامژ سپارا

۲۹

یِمو تہذیب دِتُن خاصن تہٕ عامن

دِژٕ کھشاہی تہٕ آزادی غوٗلامن

کُنی معبوٗد ہوٗوکھ شہروگامن

بُہ چھُس وارث تِمن عالی مقامن

(۵۰)

بُس احباب آسن بے مروّت

یهوی دنیاه چهُنس شوکُس قیامته

سیٹهاه پرآرِته رُفیقن ہُنٛد ملاقاته

تنٛتس تاپس اندر یارانِ رحمته

(۵۱)

زمانہ پوشہِ وُن عیشِ تماماہ

نہ تتھ صُبحاہ نہ تتھ پیشناہ نہ شاماہ

نہ تتھ شہراہ نہ دریاواہ نہ گاماہ

عطا کرتم یتھی دِلکش مقاماہ

(۵۷)

شبکُ گٹہٕ کار دیّنُ تھم زُول گوٚرمس

لبُم بے کار کتّراہ پیّالہ گوٚرمس

کرٕیم چاٲنس زمینس مالہٕ یوٗشن

ستن طرفن ونن الماس خوٚرمس

(۵۳)

جنداہ لاگتھ اکھاہ آسان قلندر

چھ تراوان ژونٹ چیرنھ سنھ سمندر

مہ سن ناون نہ شکلن وچھ حقیقتھ

سکندر بخت چھانہ کانہہ سکندر

(۵۴)

گُلاس وۄن پہٕ نأوِنؠ نکُتہ داغن

بہٕ کۆرِس خارِیُٔ نۆزُک دِماغن

کرِہینو ژٕنٛی چھِم گٔمٕژ بِنہٕ زونمت چھُم

بنہٕ پوشان گُنٛڈی بہٕ روزان پوش باغن

(۵۵)

بہٕ کۄرنھس خارتنہٕ ینہٕ بُود کۄرنھس
کرِتھ موجُود نا موجُود کۄرنھس
گُلین منز ترٲوِتھم زولانہٕ وٕتھکی
بہٕ لامحدود چھُس محدُود کۄرنھس

(۵۶)

گرِھان چھِس تِلئی اَگرلاگان ھُپس آب

پیوان تاپھاہ وہ وتھان گرداہ غباراہ

دوہ ہے وومس دوہ ہے کرُھنس شناآباہ

دِلاہ چھُم حسرتن ہنُد مرگُزاراہ

(۵۷)

بُتھِس بٹھ کوکُلِ پیچاپۂ جوراہ

پٹیمتِ زن یُوسفس زولاپۂ جوراہ

میٛہ اچھِ بے نُوٗر زن وآٚرانہٕ جوراہ

اُچھن منزٕ نَس بُتھِ میخانۂ جوراہ

٥٨

وُچھاں اسرار گرٛتھ دُوزٕنہٕ تٕہ خاموش

سِرس پانے تٔہ سن ہر گاہ ژٔیہ چھُے ہوش

عموماً وُچھ میٚہ تمیٚ سٕنٛز بے نیازی

خلبلن نار نمرودن چھکاں پوش

(٥٩)

دیٚما غاہ تھوٚو دِلاہ شاہانہٕ دیُٛتھم

پنُن مےٚ چوٚوتھس سُی پانہٕ دیُٛتھم

کرِتھ کرآوِتھ بہٕ سوُرِی راوِہ ردوُتھ

اَتھس اَنْدر مہٕ بیچھن بانہٕ دیُٛتھم

۶۰

میٚہ وُچھ گاٹُل دوہے غمگین آسان

کہُن زن ژِنٛی ترُن زن شِین آسان

سبب ئُنہ لِس جنوٗنس پڑھُ میٚہ دٚپ نَم

رِچھ دانِش فطرتاً بے دین آسان

(٦١)

جُدائی زن چھ ہرڈُک واو آسان

دٕبان عشقس چھ یِہ وِنہٕ ناو آسان

کریٚم دوٚہ پاینتہٕ حُسنس مالہٕ پوشن

گیٚم نفرتھ وُچھم نتہٕ ناو آسان

(٦٢)

زٕہ دُشمن چھِم بُہ چھُس نوزک بدن کُن
اَما وٕاتا یِمن تاوَن زَدن کُن

دزاہ عشقن چھِنم تہٕ ہِنی مٕشر ٹٕھس منز
لمان چھِم عقل بنہ نین سرحدن کُن

(۶۳)

عمومن وُچھ مێہ دانشمند بے دیں

تگُن ہاواں خداہ تاواں گرِھاں غار

کڈاں مُجہس شوتھ ہی دوہ پانسہِ ناداں

بیدین ساد نبیؐ راضی خداہ یار

(٦۴)

مےٚ وون نکتاہ حُکیمن نَے نوازن
طٔبیبن مرشِدن داناے رازن
دِلس چھُے قبلہٕ ساساہ کعبہٕ ساساہ
مےٚ ونتم کیاہ کرکھ پانژن نمازن

(٦٥)

پَچھَس منز اکھ شیاہ تابانہٕ آسان

کچھس منز اکھ گُلاہ خُوبانہٕ آسان

وَچھس منز اکھ وُشاہ آسان فلک ریَس

لچھس منز اکھ ذٕ وناہ تھدہِ شانہٕ آسان

(۶۶)

اگر حالات سپدَن نا مُوافق

دیماغس کھےَ یہاں بخش لگاں زاۓجہ

خۄ داہ بُوزن خۄ داہ بوزُن مَہ راوِن

جوانس کھیٚن، بُڈس آشنہِ، شُرِس ماۓجہ

(۶۴)

گوٚڈھِش ژوٗل شینہٕ بالن ژایہٕ ژھٔنِش

زمستانس گیمہٕ زلفن چھہ ژھٔہِش

ژنہٕ پوشو چھہ روٚمُت بایہٕ سُندرنگ

نوٚے لگیہ مُنٛز چھہ یادم وآرتہ ژھٔہِش

ےے

(٦٨)

ژٕسنِہ آمُت چھُ لوکن مۄنٛد سمٛندر

یُوکیٚنۍ بئڑۍ مردوزن حاؔکم قلنٛدر

دِتم وُنۍ نیرِہ ناکانٛہہ زاۓنۍ کاراہ

گُژھِ نۄن چھُس یُو یتھ عرصاتس اندر

وطن میٚونُی جہانس منز چھُ نامی

چھُ میٚتہٕ کُنی ہیٚرتہٕ محمود گامی

چھ اگہی نادمس منز جمع گامتی

عراقی انوری جامی نظامی

(۷۰)

زمین دِل، آسمانٚ دل، لامکانٔ دِل
خُدا دِل بندگی ہُنٛد امتحانٔ دِل
بجر دُچھمس سنٛبھاہ عاباہ نہ چھُس بوٗد
لوِی تیرٕ، پئتوِی ڈیوٗڈھُم تانٔ دِل

(۷۱)

اُمیرَن اَکھ نصیحتھ کُرٕ غریبس

مَہ بَن ناداں مہ وَدِپنہٕ پنٕنِس نصیبس

تُمِس چھُے فقہ دُرنگ ٹھیلاہ کُنی تِتھ

سِہری آسٕ کانٹھس ٹیہاں نجتاں حبیبس

۷۲

ژوٗہ دٲہم دنٛد کوڈٕم نرُوٗم پھر کھاہ نیوٗ

وُنم اکھ سیٚے بہانُگمت اہ حکیٖمس

ییٚتھ راوُن چھ آسان خیمہٕ واٲلیس

ٹکیٖل گوڈٕنی ہواں پٲٹھ چھُ خیمس

پھیکیٚن ٹیٚٹھ تھوو تھم بارے اَمانتھ

سیٹھاہ گوٚب زِندگی ہٕنٛد بار گوٚو تھم

نظر گُر تھم مٔژراوٚن تھم نہٕ ژٕ دٔل ہم

مُرُن مُشکل، لسُن دُشوار گوٚو تھم

(۷۴)

مُزورس وٚون خوجن ردزٹی رِہ محکم

اگہ لگہِ داغ ژ ونٹھس موٚل گرِ ژھٚس کم

امامبآرِس دِلس بنیھ داغدارس

ہُرال کتھ کئیٚ چھُ موٚل، واللہ اعلم،

(۷۵)

نہ ایمانہ نہ اخلاقہ أمیرن

نہ فقرُچ اکھ ذٔرہ حاصل فقیرن

اما انسانیت گیہ کیاّ نہ رُسوا

دلس ما گرٕ آسے لگیو روشن ضمیرن

(٧٦)

حیاتکُ ڈول واین والہِ یاراہ
یہ چھی کیتزن دوہن ھُنٛد بانٛڑہ جشناہ
حیاتُک پے لبکھ ہرگاہ سرکھ وقت
نہ تتھ صُبحاہ، نہ تتھ شاماہ نہ پِشناہ

(۷۷)

سُہ ہیو ازتام کرٕنم دستگیری

یہ چھا مُمکن زِ نرٛاوٕہٕم وقتِ پیری

جفا کارن چھُ بے شکھ تان چھٕکہ ران

مگر یاران چھہٕ تمیٔ سٕنٛز دیہ گیری

(۷۸)

سٔتن أٹھن دہن ہنٛز زندگانی

بیہ ژۄن پانٛژن ژہیَن ہنٛز نوجوانی

کرس نا شُکر روزس نا رضامند

ژٕہ ون کٔمِس چھُیم نا مہربانی

(۷۹)

سِرس سرپوش چھُم سِرِ باوِہ پیرس
سکندرٕ شوکتس گرِدُوں سرِ بیس
نہ تخریباہ نہ طوفاناہ نہ شوراہ
تلاوُک آب چھُم گومت خمیرس

(۸۰)

پننیو اعمال ڈیشتھ چھُم سوتاں گاش
تیمبر آسہم پییمِژ نورس کوٚرم نار
وچھان چھُس تمۍ سُندس احسانِ عامس
ہُران چھُم آش سوٚدرس ماگیٚم تار

(٨١)

تَخَیُلؕ میون پھیراں کاینا تس

کراں آوارٕ گردی شش جہاتس

ژھنڈِتھ نزاواں چھُ اردٲہ ساس عالم

قیامتھ چھم میٚہ آساں ژ آتھ راتس

(۸۲)

مَہ کَر دعوا مَہ بن مغرور ہٕنٛیس کَہ

مَہ گَژھہ اہلے وِلن نِش دور ہٕنٛیس کَر

تیٚچھنٕو کَرمژ چھنٛے اُڈٕ بَجن نَہ زالِنٛ

کھشرِ پھیٚپھرِس گَژھی نوسور ہٕنٛیس کَر

(۸۳)

کھٹہ ژاں اوٚبرِس کلس ہیٚچھ ماپیٚم ڈوٚھ

گرٛشاں ژلہ مُل نیوان مخدُم ساٮُب روٚھ

وُچھاں نل گرُژلان ڈاین گرٛہیٚن دٕر

وُڈین آساں چھُ زوٗ زیادےٚ پیٚہن ٹوٚھ

(۸۴)

ژٕ چھُکھ سَتھ سأیِلن ہُنٛد ونِتہٕ چھُکھنا

ژٕ چھُکھ حل مُشکِلن ہُنٛد ونِتہٕ چھُکھنا

مےٚ گرٕژھ میٚا بِنِٕ کتھن کُن میٚون دِل وُچھ

ژٕ چھُکھ تاک دِلن ہُنٛد ونِتہٕ چھُکھنا

(٨٥)

اگر فکراہ کرکھ وانکھ ژٕہ پانس

خوٗدابس بازٕ کاتہہ وآتی نہٕ شالس

میٚہ چاآنی دِرٕی ژٕہ نےنالس ژٕھنکھ تھیچھ

زٔمینس آسمانس لامکانس

ہَوَس کاٗڑی اندر رأژم جواٗنی
بُجر ووٗتُم کھوَرن تَل ناگہاٗنی
کَنَن زر پیوم چشمن گاش روٗم
ووٗن چھُم یوزُن تگان دُنیا چھُ فاٗنی

سنب چھُم تھوٚد تہٕ عالیشان چھُم ذاتھ
سیٚٹھاہ تھٔدۍ چھُم بزرگن ہنٛدۍ مقاماتھ
میٚہ راوُرناو سارۍ خاندانُک
کوٚرُم ثابِتھ منا جاتھ خراباتھ

٨٨

بہٕ دیناہ زون مُت چھُم زَن نہٕ بنُوراہ

کھیوان چھُس گاسہٕ تیرن سٟتی نیوٗراہ

خبرُ وزِم نہٕ ژ ویُس رامہٕ ہوٗنیو

اوٚمہٕ ہیٚلِس تہٕ پانس سٟتی گیوٗراہ

(٨٩)

نَس لوٗگ نار وٚجوٗدلیٚ یٚوٚتھ واو

اَدٕنۍ لنجہِ یوٚتھۍ اَدٕنۍ ٹھیٚٹ یوٚتھ لگِتھ ناو

میٚہ دوٚن ہانزن مہ بَر اندیٚشہ غم تاو

پَھچھ پانے واوٕ، پانے ناوٕ، دریاو

(۹۰)

وُچھاں پھِکھنا زمانس کیاہ بنِتھ آو

پُھناپرتھ کأنشِہ بُند معبود پرتھ کانٛہ

خُلیلس اوس اکھ نمرُود گالُن

چُھ بنیتھ دورس اندر نمرود پرتھ کانٛہ

(۹۱)

وُچھکھ پانے اگر دِل چھُی ژٔیہ آگاہ

چھُ مَنَک ابتدا اَلمُلکُ لِلّٰہ

چھِ پٔترن سٔگ دِوان مولِن دوان دَروٗ

اَڈِن رہبر وناں اوٗڈی گے شہنشاہ

(٩٢)

پُھ غم سرمایۂ اولادِ آدم
خوشی ہند لازمی انجام ماتم
چھ گُنہ تزنہ دوٗہ خوشی ہُند حد مُقرر
ڈُھیٹھم ذی الحج، ڈُھیٹھم ماہِ محرّم

کریما کارسازا غم گسارا

رحیما قادرا پروردگارا

بڈ روزا چون آسِتھ بندہ غآرن

پِہ سیٚدیا رحمتس چاینِس گوارا

ژٕہ چھُکھ زاناں نہ چھُم ایماں نہ عرفاں

چھُ بہتر میانہٕ خوتہ تہٕ منٛز درجہ شیطاں

کرم کۄر تھم بو تا منتھ زندہ تھو نفس

منتھ تھوی زیم ودون لُٹ کری زیم تنیم آن

(۹۵)

پۆنے مٕتھر ژٕٹ گمژ چھم پرانہٕ وارن

ونے کیٚاہ دامنس تٕل نال دۆتُم

سۄژاہ گوژھ ییُس میٚہ نُوہے تٕوپوشاکاہ

پلو بدلاوِس تیٚژر کال دۆتُم

(٩٦)

میہٚ بدبختس بنُن گوٚژھ یارِ کانٛژھاہ

میہٚ گوژھ نارس کرُن گلزار کانٛژھاہ

فِدا کرہَس بہٕ قدمن دین و ایمان

اگر دیہ ہیٚم دلِ بیدار کانٛژھاہ

(۹۷)

ژٕیہٕ کُن ڈیشتھ گرٕ ھاں سوسن گوٗلابس

ژٕیہٕ کُن ڈیشتھ بواں آگہٕ شابس

متاںٛ یوسف زلیخا نوٗی وچھاں خاب

اَساں مے خانہٕ، بُتھ وشلاں شرابس

(۹۸)

میٚہ وٕنِتھ کانٛہہ اکھا کُس بوٗد، کُس موٗد

کمِس آو موٗل مُژٕہنٛتھ کُس چھُ بے سوٗد

گلاںٛ کم کم سکندر، جم نہٕ دارا

زمانکی شاںٛگی وُچھ منٛز ساہہ بُدی رُود

(۹۹)

خود آگاہ گو مردِ خود آگاہ

انا الحق دون نِیٔ یُہ شور ھوُ اللہ

گدا گو بیں نہٕ نوگ زانُن پنُن پان

شہس یُہ رأچھ کرُسی گو شہنشاہ

(۱۰۰)

دُوہس رودُم بیتی کوٗرنم مذاقاہ
ہِنٛھی دوٗہ وُس ہنیرِتھ گوم کیاہ گوم

دیاٗں ہنٛز اوس آمُت ہٕتمہ بیارے
شوٗنگِتھ وُچھُس نہٕ پھیرِتھ گوم کیاہ گوم

(۱۰۱)

چھُ دِل آساں مقامے حق تعالےٰ

چھُ اُتھی زاگاں دمہے ابلیس بدکار

بہ کتھ چھَ نہ گاٹلیو وُنی مُشراُبِز گیٖنہ

چھُ اکثر گرزنس پہ زوٗن کراں لار

(۱۰۲)

مُریداہ، صادِقاہ، روشنضمیراہ
پنُن مشکِل وَنال بُوزُم میٚہ پیٖرس
اکِس لمحس تمان چھُس نہٕ پرستش
نہٕ رٔنٛتھ چھم نستہِ کینٛہ نیٖراں ضمیٖرس

(۱۰۳)

شبکُ حاصل ئتیم پہرُک مناجات
چھ اُتھی ساتس اندر آسان فتوحات
خبردار! یتھ ہنٛز اُتھی ساتس گژھی ژھنٛب
ژُنیس تھوٗدواہ سنٛزٕ گرٕ آچھی سنٛزرات

(۱۰۷)

ترٚیہٕ دٔشمن نفس تہٕ دُنیا تہٕ ابلیس
یِمو لوگُس مفاجاتس وَنے کیاہ
دوہ ہس چھُم سکار آسان چال سأنی
کرا ہیتو چھُس پتٲلِ رٲنس وَنے کیاہ

(۱۰۵)

چھُنا کُنی کَنی گرھاں آ چھُر پیٹھ ڈوٹھی

پچھُنا زبرک عموماً خار آساں

دیِس نَے وَے ریاضتھ کیاہ کرِ نِس سوُچھ

پُھ ڈزِ یِسؔ ہمُون شب بیدار آساں

(١٠٦)

دیان پرویزؔ چھُم فرہاد دُشمن

تیتھ اوسُس پنُن اولاد دشمن

دیان ہابیلؔ اے فرزندِ آدم

چھُ ہابیس ہوے مادرزاد دُشمن

(١٠٧)

چھُ وسواس اندر انسانَس گرِتھاں گیر
کران بٔدلۍ دین وایمانس قبالہٕ
نگُن ہاوِتھ تٕھیکاں، تمہٕ تھلداں پتھ
پنُن سوٗدی تمیُس پانس حوالہٕ

(۱۰۸)

اگر حاصل کرُن چھُی کینہہ تہٕ کراٚتی

پگاہ مۅ کلکھ تہٕ سوری ساز وسامان

جواٚنی زندگی شوہرتھ تہٕ فرُصتھ

یہٕ سوُری سپدِ خاکس سٕتی یکسان

(۱۰۹)

لُعِبس داوس قراراہ چھُم نہٕ وسیٔے

دوکھن داذِین شمُاراہ چھُم نہ وسیٔے

گگے ناوس ژٕہ مازانکھ مبہٕ کیاہ گو

رِدلاہ چھُم بالہٕ یاراہ چھُم نہٕ وسیٔے

(۱۱۰)

کوٗلن وۄتھ گرٕز نہٕ ویرِن درایہ بانٛن

زمرُّدٕ ہی ہیٛنتھ گے بالہٕ دامن

بینٛبُل ہیٛوان زمینس سوٗنتہٕ واوٕن

یٔنبرزل نیندرٕ وۄتھ دِتھ جاکہ جایِن

١١١

جوٲنی راوٕ راوِتھ چھُم تمتّا

جوٲنی گٔژھ میٚہ بیٚیہ دِوٕ تارٕ واپس

بہٕ چھُس شُی نارٕ وِزٕ مہٕ ہیوت کمن کُو

دِل بیٚلہٕ دوٕ لوٗش ترٕوُم دانہٕ تابیٚ

(۱۱۲)

سیٖاہ بُرقاہ ڈُلیتھ بدٕ دل جمالاہ
دِلن دوٚپ تَم کرُس اَندی اَندی طوافاہ
میٚہ دوٚپ مس دولہِ ناموسِ شریعت
دوٚپن کعبس نہٕ چھے کرٕنٕی غلافاہ

(۱۱۳)

ژٕ چھکھ ژھانڈاں میٚنہٕ بش عاشق نوٲزی

کراں چھکھ غزنوٕی آسِتھ ایاٗزی

اگر پانے بنکھ معشوق ۔ زانکھ

چھبہٕ حُسنس سۭتۍ آسان بے نیاٗزی

(۱۱۴)

پکھہ سبزِ سبزٕ چھےٚ پٔتھ موسمن مٔنز

تہٕ آسن ماگھ پھاگن ہار ساوَن

بُنِس گُرُش ڈٕکھس دِل وَتھ پیٚن تٕل

خُدا بِن لوٚد تَمِس اَتھ بارٕ تاوَن

١١٥

سحر وُتن تُلُو بیٖراں تہٕ پیٖراں

اناں باغو تہٕ بالو مُنزٕ تُلتھ دٕ بُوٕز

نِکھوٹ چھُس تونبرٕ منزٕ واتھ دِوان پام

ژُرِس نژلس چھُپنا آسان ژٕ دری گیوٕز

(۱۱٦)

کتھاہ وَنیٚو پٔنٕنۍ شمٕس کٔنٛس نٔل

وٕنِتھ زانٛنے نہٕ عِشقُک یہِ مُفَصّل

وُڈِ چُھ خوشبو چھِ بےٚ شکہ رُوح پرور

اما بٔیلہ سِنٛتھ آسیٚس نارہٕ منقل

(۱۱۷)

دُعاگوئی چھہ یا عالم پناہی
پتو لاکن چھُہ دُنیاہ روسیاہی
ژِہ کری زِیٚس پادشاہی منز فقیری
فقیری منز ژِہ کری زِیٚس پادشاہی

١١٨

کَمن قطرِن شُہ بخشاں کمَہ سمنٛدر

تَمس اَکھہ دارِہ وِتھ کمَہ سِکندر

نماہ روزاں خُدایس کینہ منگیم نا

کَن اَکھہ دارِہ وُن آسیا قلندر

(۱۱۹)

چھُ علمس مشغلے مشکِل پسندی
سبٕزن سادن کتھن مشکل بناوان
یہٕ آدم زاد گم کم کار کرِ ہے
بِچارس عقل تھٕیس یژ دل نباوان

مکانک یامہٕ رۄسُتی پور دُنیاہ

دقہ ہیے اۆدُری لبن ہُند بور دُنیاہ

ہنٛس ورٕی یَس نہٕ ہرگاہ زنٛدٕ روزِکھ

پتو لاکن چھُ وانگجی دورٕ دُنیاہ

پرُژھُم زاژین دوُتکھ چالاہ چھُہ دُنیاہ

پچھُن ہندی کینژ اوُدُر مالاہ چھُہ دُنیاہ

دیاں داندر ندرِی والاہ چھُہ دُنیاہ

ژُر ان دوّن زِیرِی زالاہ چھُہ دُنیاہ

ہیٚکتھ ییٚلہٕ آس تیٚلہٕ زونُم مسٲوی

دۄہُم جسمس گۄژھُم آرام واتُن

دۄن ییٚلہٕ دۄہہ دۄل تہٕ ہیٚژُم فکرٕ شُنیر

سفر ژھیم زُبوٹھ، بیٹھہ چھُم گام واتُن

(١٢٣)

دلس منز ناوُمیدی ہنٛد تلاطُم

وُٹھن یٔٹھ کامیابی ہنٛد تبسُّم

عمل کیٛنہٕ چھُم نہٕ ستھ چھُم چانہِ فضلٕچ

اُحِبُّ الصّالحین ولستُ منہم

مُلبُنک عِشق مِینُک جشنِ نوروز

١

سحر و فتن پھلے لُجؠ منٛز چھہ گوشن

چھہ سنگرمالہ طورِکؠ بٲٹھؠ روشن

دِلن منٛز یا محمدؐ پوشہ ٹُورٕن

زٔیوَن بیٹھہ یا رسول اللہؐ چھُ پوشن

٢

مُدینُک شام زُلفن شانہ طوٗرس

مُدینٕچ راتھ چشمن سُرمہ نوٗرس

مدینُک صُبح پرٛتوشش جہانس

مدینُک دوٚہ چِلا دِلکِس حضوٗرس

٣

چھُ بۆون بۆین عالمن تۆین بۆین زُمیناه

اگر تنِہٕ آسہ کانہہ تس آسہِ دیناه

پنِنۍ پاکھِن پٔنُن مکّاه مدیناه

سُگنی چھُکھ رحمةً لّلعالمیناه

(۴)

پُھ کعبس سنگِ اسود داغ سینس

عرق چھُپس زنٗرنگ پیشانٕ جبینس

سُیٹھا ارمان چھس بخشُس نہٕ فانن

شرف بُس تمُی عطا کورٕمُنت مدینس

(٥)

اگر ژھا ٲنڈھ ژٕہ دُنیاہ دین راوی

اگر دیٖنۍ دٕٹھ دُنیاہ گژھی ناش

دُنیٖ اچھ دین کھوٚدٕر اچھ چھُ دنیاہ۔

محمد مصطفیٰؐ دوٚن وٕنۍ اچھن گاش

(۶)

محمدؐ بے کسن ہُند کس محمدؐ
دِلکُ آرام روٗحک لَس محمدؐ
سنجاتیچ چھےٚ کُنی وتھ رٹھ ییتھ
محمدؐ بس محمدؐ بس محمدؐ

۷

سۄ رۄنق عالمُک زینتھ جہانُک

زمینُک آبروٗے دِل آسمانُک

سُہ عرشُک جانوٗر فرشُک شہنشاہ

مکانس درجہ یُس دیُت لامکانُک

۸

زمانس ستنی چھُم پرچھاش یِکھنا
فقط چھُم چانہِ لطفچ آش یِکھنا
چھِ عرشس کیٛن نہ فرشس نقشِ قدم چانۍ
وندے قدمن اُچھن مُنٛد گاش یِکھنا

۹

بہٕ سُنٛو پوشن ژٕہیہ کرِہے مالہٕ یکھنا

بہٕ برٕہے لولکی مس پیٖالہٕ یکھنا

اَچھن ہُنٛد گاش وندٕہے لالہٕ یکھنا

مُدبنکہٕ ٹاٹھہ سانتاہ سالہٕ یکھنا

(۱۰)

بِہ چھُس بے مایہ بے مقدُور بے کس

ژٕہ چھُکھ پَنٕہ کانٛسہٕ ہُنٛد فریادرس بس

ہیٚنہ شو بیا چانہٕ دبارٕچ تھۆونۍ آش

تھوان چھا عطر کانٛہہ ناپاکہٕ باسَن

(۱۱)

کتھن میٚانٮ۪ن تھوکھنا گوش یکھنا

میٚنہٕ مأعِ وتھ جلوہ یکِھنا ہوش یِکھنا

یدٕ ہیٚنکِہ لالِہ عأبن سِتِہ ترگٔی نِیم

ژٕ چھکھ میٚانٮ۪ن سِرن سرپوش یکھنا

(۱۲)

عَمل چھم بَد نہٕ دِل چھُم سادہٕ یِکھنا
خوشی چھیم کم نہٕ غم چھُم زیادہٕ یِکھنا
اگر بُتھ ہاوِ ہم تقدیر بدلیمُ
قِضا اگر ھشن چھُسے آمادہ یِکھنا

(۱۳)

بہ سوزَے ساسہ بُڈی صلواتھ ہِکھنا

وندَے قدمن بہ تُ و دوہ راتھ ہِکھنا

بہ کوّرنس خاریہِ موٗر دار نفسَن

سیٚٹھاہ دشوار چھم حالاتھ ہِکھنا

(۱۱۴)

میٚہ پھوٚلہٕ ہن چانہ بینہٕ گلزار بکھنا

میٚہ ژٚلہٕ ہن چارنہ بینہٕ آزار بِکھنا

چھُہ میٚا بنٕن مشکلن حل اکھ نظر چانٕی

گمٕژ چھَیم زندگی دُشوار، بِکھنا

۱۵

ژٕہ چھُکھ معبوٗدٕ سُند محبوب یِکھنا
ژٕہ چھُکھ دۄن عالمن ہِنز شوٗب یِکھنا

رَتَس چھَیم دَنہٕ گیمٕژ محبوبہٕ میانے
نظر کرتم نہٕ ژٕلہٕ ہیٚم لوٗب یِکھنا

(۱۶)

کَلَس ہێٹھ چھُی لعٕل ِسرُک تاج یِکھنا

ژێنہٕ چھُی دوٚن عالمن ہێٹھ راج یِکھنا

کرکھ نا اکھ نَظَر مازاغ چَشمو

میٚنہ حاصل سپدِ ہے معراج یِکھنا

(١٧)

موٗٹُم سورُے بحمداللہ ژٕنِس چھُم

محمد مُصطفیٰؐ تٔ یادرس چھُم

ژٕ یہ چھُے دُنیاہٕ تتھٕ بیٹھ چھکھ کران ناز

میٚہ لاموجود اِلّا اللہ بس چھُم

(۱۸)

یہوٗی عِزَّت سِہے چھَم نیک نامٔی
اُمی چیزن کوٗرس نامٔی گرامی

کھوٗرن تَل چھَم سِکندر جمَ نہٕ دآرا
جبینَس چھُم نہٕ شُند داغے غونامٔی

(۱۹)

نظر کُر تھم نیٖ زن پیٚو تا پھ شِینس

گُلین نوی ہرنہ نوٚی گُلی کھتی نہ مینس

اکی پیٚ دِہ آم زن دوٚن عالمن سونتھ

بجہ وندہے دین و دنیاہ اَنھ جبینس

۲۰

ارٛبرٛ بخشُم بیمارس کیٛاہ گژھی کم

کرُم گلزار نارس کیٛاہ گژھی کم

پتھر پٮ۪میتس تہٕ گیٖمتس فقیرس

بلندی دِم ستارس کیٛاہ گژھی کم

(٢١)

اگر فِکرِ راہ کرکھ اے مرد آگاہ

چھُ اصلِ عَبدُہٗ اصلِ ھُوَاللہ

چھُ روُحُک ابتدا نورِ خداوند

محمدؐ وون یو جسمس تِنَن کیاہ

(۲۲)

سیٹھاہ تھود آغۂ مولاۓ مدینہ

یقینک کئن نو لاّ رِے مدینہ

گُرن دبِنِس ژٕہ ضم میٖم محمدؐ

یہوٕ گو محمدؐ مولاۓ مدینہ

(۲۳)

خُدایس ستی ہم عنوان آسُن

فرشتن نِش تہٕنُد مێہمان آسُن

مگر با این ہمہ انسان آسُن

یہ گو پیغمبری ہند شان آسُن

(۲۴)

مسلمان چھُس یہے چھُم نیک نامی
نسب چھُم شاہ بطحا سُنز غلامی
وطن چھُم وسعتِ اللہُ اکبر
نہ چھُس مصری نہ چھُس تُرکی نہ شامی

زمانُک حال یارَن ہنٛز حِکایت

۱

رٕحمِ پُجی تھوٚوٕ والس پٔٹھِ نٕبر چھان

کرٕم ناوِدٕ چھُ تٔمی سٕنز تُورٕ وایان

زمانے گو پھِر تھٕ سوٕ رُوی پھِر تھٕ گو

دپان گاٹٕلی ہلیٚن بانن وٕگرٕی ٹھان

(۲)

شریفاہ نس کلس کھوٚت مُت کمیٖناہ

کھراہ تس باگہِ آمیٖژ تازٕنیٖناہ

نگال ذب راتہٕ کالن گاش دارِس

تیٚنبرٕ گٲنِس اَھتس کیٚتھ لال ژیٖناہ

(۳)

کلس پیٹھ بیہتھ وُلِن ہیتھ بادشاہی

حقیقتھ ترٲو، گوٚک واہی تباہی

خۄداہ ہشر وۄپت لبن کر عبادتھ

ضمیراہ کُن نہ مشلی ہیتھ روسیاہی

(۴)

نہ چھکھ خوفے خداہ دردِ دل نہ چھکھ آر

وَنے کیاہ حضرتے انسانہ سندی کار

خداہ ترٛوٗوِتھ لگُن ہے ؤکھ تنا نہ گگے خار

جذامس منز گوٚژھ دُنیاہ گرفتار

(۵)

اَکھ کِنہ زندگی دُشوار دُشوار

بێیہ کِنہ دولتس انبار انبار

دُرِتھ دون راتھ اَکی مۆ خناجؔ وٗتھن

خۄدایاہ ظالمن لگِتن گرس نار

(٦)

بصد سختی غریبن کۄنہ کیہ دِتی ٹھول

خۄجن ویٚنُت توکرن فرمان رُچھپۆنٛل

غریبن ژۄرہ نیٚو دُکھ تیٖل ژانٛگیٚن

مُلکدارن دیوان خانن کوٚرُکھ نفٕل

٧

زٕبر دستن غریبن نفو وُٹھِتھ کأر

کوٚر کیٚنہٕ تاوِن، لُہراوِنَس بأر

گژھِتھ پیرِس وَنُکھ احوال وٕپنُکھ

گژھِو ختماہ پیرِو آخس منگِو خأر

۸

نہ چھُکھ خوفے خوٗداہ در دل نہ چھُکھ کار

دہ ہیس تُسٕی پھِراں راتس گِنداںٛ زار

نہ تعلیماہ نہ تہذیباہ نہ شوباہ

دِ واں تعویذہ چھُلی چھُٹی وٹاں دِیار

(٩)

یہ چھے اکھ وعظہ مجلسٕ ایّہا النّاس

گژھِ گِژِ ناساز چھِم، بیمار چھِم ماس

وُنِکو کانٛہہ آنہ اکہٕ نٲجٕی کرِو جمع

پرِو نوٗہ کلمہ ساساہ، اُسِی کرِو ناس

(۱۰)

دپاں گامس اندر قاؤد سباہ آو
وَنے کیٛاہ زٕنہٕ تٔژ ژھٕن بیاہ آو
زنانَو واجہ اَنہٕ، مردو وگوٚو کنہٕ
نیبازن ڈیرٕ گے، کو کرت وباہ آو

۱۱

نہ جبریلاہ نہ فرِدیمساہ نہ حوٗراہ

ٹھوٗراہ ییُش دِلس انہٕ سہے سُروراہ

چھُ اُزی کینٛہ بے بیٛ بیضا گُلیمن

سلیمان ٹیٛنگ با سان کوہِ طوراہ

(۱۲)

چھأزی کِس فلسفس عٔلمس ہیوٚ کھوٗ تاو

نہ چھِیس گرمی نہ چھِیس سوزش نہ چھُس چاوٕ

ژنگُک کھٹہ کوٚش گمانن ہنز شیشرگانٛٹھ

قبائُک شین، تمہ ینکُ ترُن ناو،

(۱۳)

مٮ۪ٲنہٕ وُچھ پٔرتھ فٲضلاہ پٔرتھ باتمیزاہ

وندس یہٕ یہٕ کراں بنہٕ تا کمیزاہ

وُلیتن ڈُوٹھاں چھُہ دَے ازاو دیگر

تِمن دٔسنی بناں نصرؔ اعزیزا

(۱۴)

تِمَس تاوٗن یمِس بی سُند آزٕرٕوٗن

مگہٕ اَتھ سٕنٛز کٔرہ کیتھہٕ کٔنہِ تھاوٗن

مٔبہ وُچھ تِمٔن دہن وِدِیٕن یُتی یوت

مُلّاطگورٕ نا پہ وُد تمُلّن

(١٥)

چھُہ فرفیزن اندر انگریز کوٗشُر

اتھو کنِہ سۆت گتھو کنِہ تیز کوٗشُر

بنِتھ حاکم دَباوان میز کوٗشُر

لَمان ریڈس ، گیوٚان گُگریز کوٗشُر

(١٦)

تھیکاں کلچرٕ تہٕ ہاواں دین کوشُر

مُشید و مندری کراں آمین کوشُر

دوہ تھاں مزہبٕ براں الحمدُ للّٰہ

بُلیکس منز کیاں ونکیین کوشُر

(۱۷)

دپاں ییٚلہ عالمی رێڈ کراس ییٚت آو

دۄپکھ ییٚکِین شُرِین دُد تہٕ مُت سٟہاہ ناو

گرِ ٹھتھ رأہی کرو کہ سۄکھ دۄد تِمن کیٚتُ

ہیٚبہ کُن گوٚرین تہٕ اتھ تھوٗدم تگُن ناو

(۱۸)

جوٲہر لال سُودِس پٮ۪ٹھ اناں دیار

اول سیرن سیٚداں وُدِیِس اندر کار

ہٹٕین صیحبن بناں یارِی گنڈاں زار

مٲبہ مسکینس ستن پیرِین تھوٲں لار

(١٩)

سکولس منٛز بنیوٚمُت ماسٹر جی

کتھو کنِہ کوٚل کنہٕ کنِہ زوٚر جوانہ

دوٚپُن قدرتھ چھیٚہ رٔہ پیس تیٚنہٕ ہتن ہُنٛد

چھُ مجبوٗرس کران موختار دانہ

(۲۰)

سِنہ گگارن قیامتھ دۄہ ژھٔنن کرٲے
دپان رسواگرژھن متھنک بتھین ہاۓ

نہ گوجانی، مگر کانژھا پژھیس تا
پگاہ پتھ کیاہ رۄ ژھکھ تاوان زٔیک بٔیاۓ

(۲۱)

کرٛانٛ نسوارِ مرغوٗزی چیٚوانٛ چاے

کھیٚوانٛ منفتکُ بتاہ، فِتنٕ وانٛ آے

لُکو گرٕزوٗ وٕنِہ پیٹھ کھسی گوٗ لکھ لوٗرٕ

مَنٛ چھُنہٕ وُنِہ انٛدانٛ تاً ریٚنجکی ییاے

(۲۲)

بہٕ چھُس اعلےٰ سیاست کارٕ چھُنا

گنڈٕن ہُندَب شریف آزارٕ چھُنا

بہٕ چھُس گوٚڈنٕی دپانٕ نوٚی گو نظاٗمی

بہٕ چھُس لوٚڈنٕی گنڈان دستارٕ چھُنا

٢٣

اَزُک تہذیب ہٲنچھ روحس دِ پٲداو

ضمیٖرس چار، نفس ترٲوِگ دیٖجھ

شِکم تھاوُن اچھن تِل دِل ٹُن تل

حلالس تے حرامس کمہ کُنی لیجھ

(۲۷)

بڈن ووتھ پیٹھ شُری گامنز چھہ تُھجی پھری
زنانن ژھوکھ، جوانن گو نہ بوزُن
اِنِھس حالس اندر ونتم ژِہ پانے
چُھنا دشوار گومت زِندہ روزُن

(۲۵)

لُطیفہ راتھ وۆن نَم لالہِ کھارَن

تَبر دارِس اَکِس وۆن سُود خارَن

پُنِنی نیتھ ژٕہ کوٚر نَکھ حالہِ حآران

مےٚ کَر یارٕی پنٕنۍ پروردگارن

٢٦

دُہن آنَ تہٕ چھم ہیٚرِ مۆنزِ میٚہ دال کھار

دَہن آن تہٕ چھُم سُومُت میٚہ شلوار

دُوٗں چھِس زالاں ہتِس وٕپیس تِتھِس زُنٛ

نَہ تتھ ریٚہہ تے نہ تتھ دُہ تے نہ تتھ نار

پِہُن تھوُون غرٕبن تےٚ مزوُرن

دِنُن دُنیاہ اپزِی زیادٕن نہٕ ژوُرن

نِبَس چالاکھ اِنسانَو کڈِتھ ٹھِل

غریبا دہ ٹھُنی پراراں چھُہ حوُرَن

(۲۸)

کھنڈس کوٗزنیٚرِخ کم دانہٕ وُزیرن

پرُس توت یٲژھ حمداہ مایہ پیرن

توٗلُ گوٚسروٚگ تہٕ نوٗنس بہاؤگوکم

خبر وٕنِزٕ گاٚمژ گامس لالہٕ میرن

۲۹

ازٕیکُ تہذیب چھُے پردٕس وُلتھ لاش

زمانہٕ واتہٕ سارِی ہیر گرٕھن ناش

گرٕھن یکبار سارِی چھیٚتہٕ کرٕ ہٕنٛز نشُو

ژٕلن گژھن بالہٕ تیٚنٛ لیٚن پیٚن گاش

(۳۰)

صُبح پھوٚل ترٛوو پرٛتو آفتابن
زمانن ہیوٚنت کرُن تاثیر خابن
سنتین وۄگنٛیار وۄگنٛیارن سنٛگرو
ژھُس پرٛانس گموٗی کرٛ اِنقلابن

(۳۱)

وچھاں چھس رنگِ دنیاہ چھس کھیوان ترٛاس

ژلان چھم دِل گرٛژھان چھم یادٕ وسواس

نظر کرٛ گاٹلین ژھوشس ہیوان پُش

وُچھان گرٛژھ احمقن سان کران ڈاس

(۳۲)

حکیمن تے طبیبن ہندِ یِزہ ہتھ وان

بُچھِہ اکسی جایہِ نوکن دادِ یِ کاسان

لبہ وچھہٕ تن اکھ ترٚوناہ یس نکرِ ہیٚیہ سے

امارٕ وس تہٕ ما زاہ دود آسان

(۴۳)

اُبو جہلس وۆنکھ سرکارِ والا

کھۄٹین پأٹھ شُن کنگھُہ یوُسف جمالا

میٚہ کۆر انکار ژھۄن طرفن گگُمہ نار

توکّلتُ علی اللّٰہ تعالیٰ

(۳۴)

جہالت گرد وہ ہے زہ پیٹھ پاپن

میہ ونتم کس چھُپس انرِ ادوہ نیابس

مسلمان آسی عرٔٹ شیطانہ نٔنر وتھ

جواباہ کھوش اتھس کینتھ کوٚر خدایس

(۳۵)

اُمبراہ اکھ وُچھم زن ناہٕ داڈاہ
ہنگ گرِ تھہ بیچھنس کرِہ یُدگد آئی

دِلن دِژم گواہی چھکھہ ژہ قادر
کمَن احمق بچنِ بخشنہٕ خہ دآئی

۳۶

سُہ ییمٕ زانٛہہ وُچھنہٕ من باسیٖر باتٕرکھ

کرٛاں وۄبٕوٚمار اڈٕ پاوٕن تہٕ پاوٕن

تمِس بٔہتیٖر سمندرہ کھوتہٕ سماوار

یِہٕ وَن پانٕے یہِ گوٗناعقلہِ تاوٕن

(۳۷)

چھُ سٔنی ژورن بناواں قطب سأقی

بٔنِتھ سیتاأری گے دُستی قلنٛدر

چھُ ساقی سُنٛد کرم خاکس کراںٛ سوںٛ

گِلھٕ سازن بناواں کیمیاگر

(۴۸)

گمٕژ بٕٹھ زندٕگی پرٕہیز گارن

بنیوٚ مُت دوٚہ نہٕ دیٚنٛ ژُورن تہٕ فرادٕن

چُھ گومُت زندہ روزُن سخت مشکل

سیٚٹھاہ ھنوٚد نیٚرِخ گو ناٹن تہٕ گاڈن

۳۹

اکُھی کارٕ وُچھُم أزی کیٚن فقیرن

کیٚناں فقرُت ، ہیوٗاں مٔلی روٗیاہی

تمنّاہ چھُم بہٕ وُچھہٕ ہن اکھ فُقیراہ

کھنٕ رن تٕہ آسہٕ ہے بس پادشاہی

(۸۰)

دٔیان چھُس نالِہ گلُہ لِدٕ ہانٕہ وٕدِ ہا

دزان چھُم دِل زٕہ سوز دردمنٛدی

یٕہ گوشُی دورِ ناہنجار یتھ منٛز

بُنتھ گو گوڑ یِہ ب سنگھ نقشبنٛدی

۲۱

وُچھم کیٚاہ کیٚاہ یِمو بدکارٕ چشمو

اگر بوزکھ مثالاہ اکھ ونے بس

یُرس اُونٹن کھیمِژ ورٕ مُلِہ کیٚس آس

یُہُس کھَنہٕ بل کھٕستھ دُوِنس ژٕٹکھِنُس

(۴۲)

کنھاہ وٕنۍ رانھ اَکی حاکِم نِشینن

پھُٹِتھ دراٜمژ بچارَس آس تس زِیوٚ

ہَنٛس وٲرِیَس اکھاہ نارس کرٛاں گتھ

اگرٲل غاعبہ تتھ منز گوٚ دٔزِتھ پیوٚ

دزان سینس اندرنن نار آسی
مرُن مشکل تَسُن دشوار آسی
دِس تکلیف رُوحس چار آسی
اگر اولاد ناہموار آسی

۴۴

لَـنے کانہہ برٕ زباں اللہ اکبر

کرٲں جاگرُ تٕہ تس پاوٲں کنَن رز

کرٲں ہر اتھ وناں ایماں تہ سلام

کمن غارتگرن پیٚو ناوُ رہبر

(۴۵)

جوا ناہ اۄر نتہٕ دۄر یادرٕ سہا ہیُو

بِہتھ بے کارٕ شکِس مَنز گمُت گیر

میٚہ گوٚ کیاہ نام تے پرٛزٕھمس ژٕ یہ کیاہ گوو

دوہ شاہ ترووُن دوٚپُن ای اوس تقدیر

(۴۶)

گرِس کھیٚنی کنِکہٕ آٗپچھٕ باٗج تے گوٗر

کھرَن بڑٕ آبہٕ سیتی بڈٕ لوٗگس چھوٗر

گرُس نو کرِزہ پڈرِس ما گیٚس زوٗر

کھرَس من وزن، پیٹھ لدٕی ہیس نہٕ من بوٗر

۴۷

نہ آسُن گوٚ نہٕ پیٚٹھ مۄحتاج آسُن

کرُن، گرٕ کرٕ بتکُ پٕہ تو نہ ڈیشِن

لچھس رٕتہٕ پیس کتھاہ ؤنِمٕژھہ پرانیٖو

نہ آسُن گو سِٹھاہ آسُن تہٕ کرٕیشن

(۴۸)

بُڈاہ ڈیٗو ٹھم کراں روغن مکانس

جواناہ اوس وٗوہ وان پٲنٕی پانس

مےٚ بہٕ وُچھ تمہِ سٕنز غلط بخشی تہٕ رودس

وتہٕ شاہ تروُم دوٚیم کیٚاہ گو زمانَس

(۷۹)

سٹھاہ کالاہ نومُش یارَن تہٕ باین

کرے مکھ نالہٕ متی ژھاین تہٕ گرٛاین

یتو ترٛاوِ نوٚس کنُہ تامتھ تہٕ تامتھ

گیر دِتھم، خبر پیٚیم خدایَن

(۵۰)

اگر کارس اندر نقصان واتی

ذَبرگوٚ یُدٕ ہیکھ نیتھ کارٕ ہ روٚسٕتی

اگر بأزار ناہموار آسی

غنیمتھ چھُ یکُن بأزارٕ ہ رٕتی

(۵۱)

چھہ بیٚون بیٚون کاڈ بیٚون بیٚون قدرٕکارن

کُنی نظراہ سہ کرتھ دُرس تہٕ ساأدس

وگہوٕ گوٚر کیٖہ سناوچھُ شال وونان

تفاوت بُڈ چھہٕ اردابس تہٕ مأدس

(۵۲)

پیٹھ سرکش نہ ہُنٛھی ھیری خاص کیٛو عام

مسلمان محمدؐ موٗڑھ بٹّن رام

غضب تیٛمی سُندچھ کیٛتاہ ووٗڈوٗنے کیاہ

اگر زانُن بڑھان چھیکھ گرٛتھ ہیکان کام

۵۳

کڈِم پنٛدہن گہٕ کرٕ پوٚتیٚن زٕ کیٚپ پ

مغل شہزادہ پیچھ نٲوِم رٔیسی

نہ دَرٕنہِ تارَس نہ کٔھچہ آبس نہ بُڈہ زاہ

نہ پوٚرٕ یچھم زہرِ قاتل ساس ستی

۲۱۶